

Yazı: Pinar TÜREN '93

KİTAP

Bir çağrışım oyunu olarak “Tanrı beni görüyor mu?”

Edebiyat dünyasının modern kalemlerinden, Türkiye'nin en üretken yazarlarından, yazarlık dersi verdiği BÜMED Yaratıcı Yazarlık kursu ve atölyesi ülke çapında bir marka oldu, öğrencileri ödüllü yazarlar kervanına katılıyor, BÜ Biyomedikal Enstitüsü öğretim üyelerinden, BÜ Yayınevi sorumlu yönetmeni... Murat Gülsoy '89 bu sefer yazının sınırlarını zorlayan bir derleme ile karşımızda.

içine dalıverdiğiniz öykülerin her köşesinden bir oyun çıkacak. Sonunda şaşıracaksınız, bazen de sarsılacaksınız. Edebi bir metin okumanın doyumsuz zevkini akıl ve bilginin dozajları iyi ayarlanmış sarmalında bir şerbet gibi yudumlayacaksınız. Okudukça sözcüklerle yaratılabilecek sonsuz dünyalarda kaybolmanın tadına varacaksınız. Kaybolduğunuz yerde karşınıza ya bir sürpriz ya da bir soru işareti çıkacak ama merak

etmeyin siz hazırlıklı olacaksınız. Edebiyatı deneme tahtası yapmadan, yazının sınırlarını saygıyla genişleten bir kitap “Tanrı Beni Görüyor mu?”. Murat Gülsoy ile tipik bir röportaj yapmak yerine onun kitabında kullandığı oyunlardan esinlenerek bir “çağrışım” oyunu oynadık. “Tanrı Beni Görüyor mu” içinde yer alan öykülerden cımbızla çekilmiş alıntılar yazarına ne çağrıştırıyor? İşte kurgusu kitabın özünden çalınmış deneme-röportajımız...

MURAT GÜLSOY
TANRI BENİ
GÖRÜYOR MU?

ÖYKÜ

GAN

“Anıların kapağını açmak...”

Belki de kapalı kalması gerekenlerle uğraşıyorum yazarken, unutulması daha iyi olacak binlerce ayrıntı karşıma çıkıyor. Örneğin, hiç gereği yokken, çok uzak geçmişte yaşanmış bir gün canlanıveriyor gözlerimin önünde. Üstelik hiçbir özelliği olmayan, sıradan bir gün. Bunun nedeni yazı, bunu biliyorum. İnsan yazarken gelecekte çok daha fazla

geçmişe gömülüyor. Çünkü yazarın bütün malzemesi geçmişte saklı. Bilim-kurgu romanı bile yazıyor olsanız, karakterlerinizin duygulanımlarını kendi deneyimlerinizden çıkarırsınız. O yüzden de hep geçmişle uğraşır yazarken insan. Belki kendimizi olayların akışına bıraktığımızda fark etmiyoruz, ama aslında kendimiz dediğimiz ‘şey’ anılarımızın

toplamından başka bir şey değil. Yaşlanmanın, unutmanın en kötü yanı anılarını kaybettiği için insanın kendi benliğini de yitirmesi: Anılarını kaybeden kişi kendisinin de kim olduğunu bilemez bir süre sonra. Ben unutmaktan, geçmişi kaybetmekten bu yüzden dehşete düşüyorum. Galiba yazmamın nedenlerinden biri bu. Yok olma endişesi...

“Yazının labirenti”

Hayat çok şaşırtıcı olabiliyor kimi zaman. Ama yazı, yazıyla kurulmuş dünya her zaman daha çok şaşırtır beni. Oysa yazı nedir? Sadece beyaz kâğıt üzerindeki mürekkep lekeleri... Ama zihnimde canlanan kimi zaman Petersburg'un çamurlu sokaklarıdır, kimi zaman bir geçmiş zaman şarkısı, kimi zamansa hiç var olmayan uzak bir gezegenin devinip duran canlı okyanusudur. Yazı doğada hiçbir şeye benzemeyen, tamamen zihnimizin ürünü olan bir büyü. Okurken o büyü sayesinde zihnimizde bambaşka dünyalar canlandırıyoruz. Bunu ilk fark ettiğim zamanlarda yazar olmak istemişim sanırım. Yani ilk kez resimleri olmayan bir kitabı okurken büyülediğim anda. Tabii o zamanlar bunun nasıl bir bağımlılık yaratacağını bilmiyordum. Çünkü yazı her şeyi kendine dönüştürmek isteyen, tüm dünyayı temsil etmek isteyen, her şeyin yerine geçebileceğini iddia eden müthiş bir araç. Kendini kaptıran yazar artık dönüşü olmayan bir yoldadır. Her köşesinde farklı deneyimlerin, şaşırtıcı sürprizlerin beklediği bir labirentin gönüllü Minator'udur artık.

“Benliğin sınırları”

Sınırlarımızın olduğunu fark etmeye başlamakla büyümek, olgunlaşmak beraber giden süreçler deniyor. Doğruluk payı yok değil. Bebeğin annesinden farklı bir varlık olduğunu anlaması, yani kendi sınırlarını fark etmesi bir benlik sahibi olmaya başladığı an'a denk geliyor. Öncesinde ne var? Annenin bir uzantısı olduğu yanılması içinde benliği oluşmamış bir “şey” sadece. Aslında yaşam boyu süren bir mesele bu: Kendi sınırlarının farkında olmak. Benliğin sınırları insanın yapabileceklerinin sınırları demek değil, hayır tam tersine: Kendisinin başkalarından farklı bir varlık olduğunun farkına varması. Benliğini diğer her şeyden ayıran sınırları fark etmek aslında bir kişi olarak diğerlerinden ayrılmak demek. Aileden, cemaatten, toplumdan ayrı bir varlık olduğunu ilan etmek! Elbette yalnızlık var orada.

“Kendini tekrar eden metin...”

Kendini tekrar eden rüyalar önemlidir. En azından bir takıntının, bir sorunun işareti olsa gerekir, diye düşünürüz. İlk öyküm bir öykü kahramanı olduğundan kuşkulanan bir adamın hikayesini anlatıyordu. Aklıma geldiği anı bile hatırlıyorum. Küçük cep defterime ilk satırlarını nasıl heyecanla yazdığımı... Bunun çok önemli bir öykü olacağına inanmıştım. Yıllar boyunca her yazdığım öyküde ya da romanda bu kahramanın hayaleti dolaştı satırların arasında. Önceleri bundan rahatsız oluyordum. Kendimi tekrar etmekten korkuyordum. Yazının kendini tekrar etmesine izin vermek istemiyordum. Oysa sonra anladım ki ters yoldayım. Belirli temaların dönüp dolaşıp karşına çıkmasının bir nedeni olmalıydı. Tekrar eden rüyalar gibi bunlar da benim ruh haritamın hayali dağları, platoları, şehirleriydi. O yüzden metnin kendini yinelemesine izin verdim. Kendim dediğim ne varsa bu metinlerde ortaya çıktı.

“Modern hayatın bilinçaltı”

Modernlik düşüncesi birçoklarına göre eskimiş romantik bir ideal ya da kaybolmuş bir rüya da olsa bana heyecan veriyor. İnsanların modern zamanlarda daha özgür olduklarına inandım hep. Belki tüm çocukluk ve gençliğimi ansiklopedi sayfalarının arasında geçirdiğim, bu yüzden de aydınlanma felsefesi iliklerime işlemiş olduğu için modern zamanları geçmişin hayali ülkesine tercih ettim hep. Modern hayatı benim için böylesine vazgeçilmez kılan şey insanın bilgiyle ilişkisi galiba. Daha çok bilmek, daha çok öğrenmek, araştırmak, gerçeğe biraz daha yaklaşmak modernliğin getirdiği bir ruh durumudur. Bilginin insanı özgürleştirdiğine inanıyorum. Dünya üzerinde ne yaptığını sorgulayan bu aciz yaratığın zihniyle giriştiği maceranın muhteşemliği karşısında gerçekten de heyecan

duyuyorum. Hayat anlaşıldığı ölçüde anlam kazanıyor çünkü. Buraya kadar güzel ama korkular da var. Belki en çok korku var. Modern zamanların bilinçaltı korkularla dolu. Öğrendikçe, bildikçe daha fazla korkuyoruz. Cep telefonundan manavdaki domatese, olası bir göktaşından hava sıcaklıklarına kadar her şeyden korkuyoruz. Mikropardan, doğal felaketlerden, savaşlardan, otobüs durağında unutulmuş kimsesiz çantalardan, elektromanyetik dalgalardan, kolestrolenden, yaşlanmaktan, şişmanlamaktan, yalnız kalmaktan, sevilmemekten, başarısız olmaktan... aklınıza gelebilecek her şeyden, aynı anda, eş derecede korkabiliyoruz. İşte o zaman modern dünya kabusu dönüşüyor. Anlatırsak rahatlayacağımıza inanmak istiyoruz. Böyle zamanlarda yazı belki de çaresizliğimize yüzleşmeye yardımcı oluyor.

"Deja Vu"

Çok eski deja vu anlarını hatırladıkça sırtım ürperir halen. Nasıl da korkunç bir deneyimdir. Çocuktum. Tatlı bir heyecan ve merakla büyüklerime söylediklerimi hatırlıyorum: çok garip ama bu anı daha önce yaşamışım gibi oldu. Gülümseyerek konuyu kapatacaklarını, verecekleri bir cevap olmadığını bilirdim. Bunun bir yanılsama olduğunu anlıyordum; ancak deneyimin canlılığı üzerine sağlıklı düşünmemi engelliyordu. Nasıl olabilirdi? Bu kadar canlı bir yanılsama? Rüyadan bile daha gerçek bir hayal... "Tanrı Beni Görüyor mu?" da yazıyla yaratmaya çalıştım bu hali. Üç kişi birbirlerinden habersiz aynı deneyimi yaşarlar, bire bir aynı cümlelerle. Birinin onları izlediği hissine kapılırlar. O gözün sahibinin Tanrı olmasını arzu ederler, o zaman gerçek olduklarından emin olacaklardır. Oysa o bakış okura aittir.

"Çocukluğun hazine sandığı"

Kozalak vardı, renkli mermer parçaları, renkli cam misketler... Her çocuk gibi dünya üzerinde gizli bir yerim olsun istiyordum. Zavallı yaratığın yuva yapma arzusu: benim olmasını istediğim, sahip olduğunca da tuhaf bir zevk duyduğum nesnelere biriktirdim. Ama bir süre sonra hiç bir şeyin bana ait olamayacağını anlamıştım. Sadece

öğrendiklerim benim oluyordu. O yüzden de kitaplar, ansiklopediler, üzerinde yazı olan her şeydi hazinem. Ama çocukluk benim için çok gerilerde kaldı. İşin acı yanı şimdi fark ediyorum ki öğrendikleri de insanın olmuyor, bir ırmak gibi zihnimizden akıp gidiyor. Tek çare bu akışın hiç kesilmemesi. İnsanın yaşamının, zihninin metinlerle dolması...

"Metne hapsolmek..."

Platon yazıyı resme benzetir. Nasıl ki resimdeki yüzler canlı gibi görünmesine rağmen sorduğunuz sorulara cevap veremezler, yazıdaki düşünceler de öyledirler, sizinle konuşmazlar. Böyle söylüyor. Yazıdan uzak durmayı tercih ediyor. Gerçek düşüncenin tartışarak ve sürekli düşünerek yaşayacağına inanıyor. Oysa roman ve öykülerdeki insanlar, o sözcüklerden yapılmış insanlar

metnin içinde sıkışıp kalmış gibidirler. Bu zaman zaman biz okurları düşündürür; acaba biz de kendi hayatımızın içinde mi sıkışıp kaldık diye sorarız kendimize. Kitabın kapağında kullandığım resimdeki karakter gibi: varolduğu düzlemin dışına çıkmamanın delimsirek heyecanını yaşıyor. Çerçevenin dışına çıkıyor. Ben de bu kitaptaki öykülerde bu çerçeveyi aradım, bulduğumu sandığım yerlerde dışına çıkmaya çalıştım.

Dayım yine. O da Kont. Tuhaflar dayım ortadan kaybolduğunda Kont da yok olmuştu. Oysa köpekler kediler gibi değildir.

Her neyse dayım içine doğduğu aileye beklenmedik bir mutluluk yaşatırken daha önceden bilmedikleri bir yaşantının içine girmelerine neden olmuş. Bir erkek çocuk yetiştirmenin zorlukları.

Her sabah, ezan ile başlayan ev yaşantısı dedemin turaşına, kahvaltısına, sabah kahvesine, sabah kıraatine, bahçedeki çalışmalarına, öğlen yemeğine, öğlen uykusuna göre ayarlanmış büyük bir organizasyon. Sanki orası bir ev değil de yüzmekte olan, nereye gittiğini sadece dedemin bildiği bir gemi. Son yaşına kadar da bu böyle devam etti. Annelerle gittiğimiz pazar ziyaretlerinde bu kurulu düzeni iliklerimize kadar hissederdik.

Gerçi dayım sayesinde eskiden çok daha sıkı uygulanan bu kurallar epeyce gedikler almıştı. Örneğin ben ve diğer kuzenlerim bu pazar gezmelerinde, kapısını açık bulduk mu mutlaka dedemin atölyesine girer, küçük tahta parçalarından yapmış olduğu kalyonlara, gemilere, çek-timelere, sandallara bakardık.

Dedem kızlarının yetişmesi ile ilgili herhangi bir sorun yaşamamıştı, sert varlığı yetiyordu. Uzun yol kapitanlığı yaptığı yıllardan biriktirdiği para genç yaşta emekli olmasını sağlamış, her zaman evinin kaptanı olması evdeki disiplin ortamını da garanti altına almıştı sanıyorum. Susup, ellerindeki oyuncakları ile beraber yataklarına tıptı tıptı gitmeleri için şöyle bir bakışı yeterli olurmuş.

BİR EV İÇİ FOTOĞRAF DAHA. YEMEK MASASININ ARDINDA DURAN DOLABIN ÜZERİNDEKİ ŞAHANE GEMİ TÜM BULANIKLIĞA RAĞMEN KENDİNİ BELLİ EDİYOR. KENDİMİ TUTAMAYIP SORUYORUM...

Ne oldu o maketler sonra?

Hiç. Anne baba ölünce onların eşyalara da ölüp gidiyor ne yazık ki. Teyzeler ve anneler çoğunun yok pahasına elden çıkardılar. Köşk satılıp, paylaşılan paralar işsizler damatların elinde müthiş yatırımlara dönüştü. Toplu halde banker furçasında kaybettiler, işte o tarihte ben yimmilerimi sürüyordum, para etmeyen ne varsa alıp bekar evime koydum. Albümler, ağaç işleme aletleri, dedemin tıraş takımını, eski Lupitel marka fotoğraf makinesi. Hâlâ çalışır. Nefis de fotoğraf çeker. Altı çarpı altı negatifleri şimdiki gibi değildir. Resmi büyütürsün, büyütürsün, netlik hiç kaybolmaz.

Her neyse dayım böyle bir çocukluk geçiriyor. Anne-annemden cin masalları, dedemden ise denizci hikâyeleri dinleyerek müthiş bir hayal gücüne sahip oluyor.

